

**Бондарєв А.В.**

***artembondarev.ab@gmail.com***

вчитель історії та громадянської освіти  
комунальної установи Сумська ЗШ №27,  
здобувач вищої освіти III (освітньо-наукового)  
рівня спеціальності 033 «Філософія»  
Сумський державний університет  
м. Суми, Україна

## **ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАСФОРМАЦІЙ**

Зміни в економічній та політичній сферах, які зумовлені широким впровадження інформаційних технологій, актуалізували трансформаційні тенденції у суспільстві. Процеси соціальних перетворень впливають не тільки на сутність та структуру суспільних відносин, а й на світогляд індивідів. Тому проблеми ідентичностей, в контексті сьогоденних геополітичних реалій, постають особливо актуальними.

Погляди на проблему ідентичності у філософії визначаються практикою адаптації індивідів до певного соціокультурного простору. У світі, який постійно змінюється, складно обмежитися одиничними актами самоідентифікації. Модернізація охоплює не лише окремі сфери суспільного устрою, а й соціальне життя у цілому. Тому уявлення про себе і своє існування переглядаються індивідами протягом усього життя. Незалежно від умов існування, людині необхідно перебудовувати власний світогляд для сприйняття новацій та переосмислення традицій [1, 11-26].

У процесі становлення і розвитку ідентичностей людина має можливість через соціально прийнятні форми задовольнити особисті потреби. Вибір стратегії самовизначення впливає на індивідуальність особи. Релевантна ідентифікація забезпечує людині досягнення конвенціональності між власною ідентичністю та соціальним середовищем, в якому вона живе.

Соціальний елемент сутності людини передбачає включення в суспільство. Відчуваючи потребу бути належним до певної спільноти людина

прагне до відповідності певним критеріям. Бажання бути частиною чогось більшого за власну індивідуальність спонукає людину підпорядковувати свій світогляд усталеним суспільним цінностям, що в свою чергу забезпечує груповий захист спільноти. Таким чином, у процесі соціальної ідентифікації людина отримує відчуття спільності з іншими людьми. В результаті суспільної взаємодії індивід переймає комплекс зразків та стереотипів поведінки, які властиві членам цієї групи та сприяють комунікації між людьми.

У реаліях сьогодення проблема ідентичностей стає більш багатоаспектною. За таких умов вчені та мислителі, яких відносять до постмодерністського напрямку, ставлять під сумнів саме поняття «ідентичності», вказуючи на «міфічний» характер цього феномену. В епоху Постмодерну була зафіксована теза про важливість уникнення чітко фіксованої ідентичності й забезпечення свободи вибору.

Так, на думку конструктивістів, ідентичність розглядається не як цілісне, «природно зумовлене» утворення, а як багатокомпонентна категорія, яка конструюється за допомогою різних конкуруючих дискурсивних практик. Індивіди знаходяться у постійному процесі соціальної адаптації та рефлексії, який ніколи не буде остаточно завершеним. Конструювання ідентичності базується на колективній пам'яті, яку індивіди осмислюють. В подальшому людина упорядковує світогляд відповідно до тих уявлень, які характерні даним спільнотам. Саме тому зміст певної ідентичності великою мірою визначаються акторами, які впливають на її формування [2, 9].

Результатом ідентифікації є формування в індивіда різних моделей ідентичності, актуальність яких змінюється в залежності від зовнішніх обставин. Дана сукупність становить цілісну соціальну ідентичність особистості, важливе місце в структурі якої посідає ідентифікація з національною спільнотою. У загальному вигляді під національною ідентичністю розуміють відчуття колективної належності до конкретної національної спільноти. Процес формування національної ідентичності передбачає колективне конструювання образу власної національної спільноти.

Національна ідентифікація є особливою формою соціалізації людини, спрямованої на формування особистості як частини певної національної спільноти.

Великою мірою на процес національної ідентифікації впливають поширені міфи та стереотипи, які визначають розуміння спільнотою категорій «свої» та «чужі». Для появи колективної або особистої ідентичності потрібна наявність уявлення про «іншого», від якого відбувається процес самоідентифікації. Саме тому при утвердженні національної ідентичності використовують формулювання, які містять заперечення іншої ідентичності [3, 15-16].

Унікальною особливістю національної ідентичності, яка виділяє її з-поміж усіх інших колективних ідентичностей є її інтеграційні можливості. Інші типи колективної ідентичності, такі як класова, родова, расова чи релігійна інтегруються в національний дискурс і поєднуються у свідомості людей з загальним уявленням про своє місце у просторі та часі. Разом з тим інтеграційну роль національної ідентичності іноді спрямовують на підпорядкування інших ідентичностей, що є характерним для авторитарних політичних режимів. У демократичних суспільствах конструювання національної ідентичності на основі тільки релігійних чи етнічних ознак спричиняє протистояння між представниками різних груп.

### **Використана література:**

1. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009.
2. Дзюба І.М. Україна в пошуках нової ідентичності: Ст., виступи, інтерв'ю, памфлети / Вступ. слово М.В. Поповича. – Київ : Україна, 2006.
3. Майборода О.М. Проблема формування нової ідентичності української нації // Етноси України. Альманах. – Київ : 2000. – Вип. 1.